

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm IV. Peruenit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

vel ostendatur, quod malitiosè se subtrahat; at verò non priuilegiatus, si munus testandi declinare velit, ostendere debet iustam se recusandi causam habere, & testimonium eius necessarium non esse, quia per alios veritas cognosci possit. Denique secundam exceptionem limitant DD. apud *Farin. n. 118.* quod priuilegiatus, si contrahat aut testamento testis adhibitus sit, ac postea circa illud lis iudicaria oriatur, quod munus ferendi testimonii declinare nequeat.

6 Dico 2. In causâ criminali, quâ agitur ad pœnam publicam, testes etiam laici non coguntur testificari, ita colligitur ex c. *Pennult. hoc. tit. junctâ gl. ver. b. super. Imola n. 10. & tradit In hoc. in c. 10. hoc tit. n. 2. Abbas. n. 6.* contra Hostiensem in summâ *hoc. tit. n. 2.* ubi tamen testatur communi opinioni ad hære curiam Romanam, ratio est, tum quia ex tali testimonio inimicitia & odium incutiri potest, tum quia aliquo modo inhumanum est, ad pœnam hominis præsertim mortis aut mutilationis membrorum cooperari, quare secundum canones irregularitas ex defectu lenitatis ex hac causâ contrahitur, quare Clerici minus etiam, quàm laici ad ferendum testimonium in causâ huiusmodi criminali cogi debent, uti docuit *lib. 3. Th. Mor. Tract. 3. p. 3. cap. 7. n. 2. & 3.* Idemque sentiendum de laicis, qui ad clericatum aspirant teste *Farin. q. 58. n. 202.*

Excipe 1. Si veritas aliter cognosci non potest, tum testes laici cogantur etiam in criminalibus esse testes, teste *Innoc. cit. n. 1. & ibid. Imola & Abbate n. 6. & sumitur ex c. Peruenit. 5. hoc tit.*

Excipe 2. Si testis laicus malitiosè se subtrahat, vel pars aduersa malitiosè impediat testis productionem, uti hic notauit *Innoc. & sumitur ex hoc c.*

Porro discrimin est inter causam civilem & criminalem; nam personæ non priuilegiatæ si à testimonio eximere se velint, ostendere debent se iustam recusandi causam habere, & veritatem per alios cognosci posse, cum alioqui suspectas se redderent; & verò

in causâ criminali præsumptio non est contra laicum testari reculantem, sed ut cogatur, ostendi debet, saltem coniecturis, quod malitiosè se subtrahat, aut testimonium eius necessarium sit, uti hic docet *Anton. & Imola. n. 5.* loquimur autem secundum jus Canonicum, nam spectato jure civili, etiam in causâ criminali testes laici ordinariè coguntur. *argum. huius capituli & tradit gl. in l. Si quando. 19. ver. b. causis. C. de testib. dummodò iudex iudicè interroget testes de crimine non omninò occulto, sed cuius publicam aliquam notitiam accepit.*

Excipe 3. Quod ad testificandum de criminibus exceptis, aut in futurum perniciosis, indifferenter cogi possint laici, teste *Innocentio in c. 10. n. 5. 70. Andream in c. Dilecti. n. 9. Imola. n. 7. hoc tit.*

Excipe 4. Si de crimine agatur civiliter ad restitutionem seu damni compensationem, vel si agatur per modum denuntiationis charitatiuæ, aut Canonice ad peccatum impediendum, vel paternè puniendum, item ne indignus promoueat ad prælaturam, vel dignitatem, aut ut ab eâ remoueat, juxta ea, quæ docet *Innoc. in c. Cum contra. hoc tit. Farin. n. 155.*

Excipe 5. Si agatur de crimine non directè ad pœnam, sed per modum exceptionis ad repellendum v. g. actorem, vel testem, uti docet *Innoc. in cit. c. Cum contra. verb. sed nonne. & alii apud Farin. n. 163.*

Excipe vltimò: quod in causâ criminali testis productus à Reo ad innocentiam eius ostendendam haud dubiè compelli possit ad veritatem dicendam.

CAPITVLVM IV.

Peruenit.

PARAPHRASIS.

Prior S. Laurentii cum de Simoniâ & adulterio accusatus esset, quendam, qui ab accusatore in testem producendus erat, juramento astrinxit, ne contra ipsum deponeret, hoc intellecto, scribit Alexander III. cum nemo suo aduersario subtrahere

re debeat instrumenta, quorum appellatione testes etiam comprehenduntur & cum tam is, qui aduersario instrumenta subripit, quam is, qui aduersario parem aduocationis seu defensionis copiam subtrahit, iniquam se causam fouere ostendat, ideoque experiri debeat iudicis à se auctoritatem elusam esse, ob hæc testem illum ad detegendam fraudem & calliditatem prioris, compelli debere, vt testificetur.

SYMMARIUM.

1. Testis, qui denunciato vel accusato jurat, quod contra ipsum in causa criminali testari nolit, cogendus est.
2. Cantela iudici in hac re obseruanda.
3. Nomine instrumentorum etiam testes comprehenduntur.
4. Aduersario suo copiam probationis, aut defensionis subtrahens, presumitur iniquam causam fouere, & iudicis auctoritatem velle eludere.

NOTA I. Testis qui denunciato vel accusato jurat, quod contra ipsum in causa criminali testari nolit, cogendus est in odium accusati, vel denunciati, ita *gl. hic. verb. juram.* vbi ait tale iuramentum irritum esse, cum sit contra bonos mores & publicam utilitatem: consultum tamen est vt iudex prius declaret iuramentum non valere, vel jurantem ad cautelam absoluat, ne videatur periurum ad acta testimonii admittere, ita vt minor fides eius dicto adhibenda sit, vt colligitur ex c. *ult. juncta gl. verb. absoluas hoc. tit.*

Cæterum non rectè tradit *gl. fin. hic.* testem in hoc casu compellendum esse testari duntaxat super fraude commissâ; non item super crimine principali. Contrarium enim rectè docet *Abbas. n. 2.* nam tunc efficaciter fraudis commentum detegitur, si insuper testis de crimine testificetur, vt appareat, quod Reus criminis tegendi causâ malitiosè testem ad jurandum induxit.

Nota II. Instrumentorum nomine latè

accepto etiam testes comprehenduntur, vt *hic & l. 1. ff. de fide instrum.* nam instrumenta dicuntur probationes, quibus causa & iudicis notitia instruitur cuiusmodi non tantum sunt chartæ seu scripturæ authenticæ sed etiam testium dicta, propriè tamen ac strictè instrumenta pro scripturis tantum accipiuntur, vt constat ex c. *Cum dilectus. 9. de fide instrum.*

Nota III. Qui aduersario suo copiam probationis, aut defensionis subtrahit, iniquam se causam fouere ostendit (intellige secundum præsumptionem) & iudicis auctoritatem eludere velle censetur, propterea quod iudex in causâ, vt oportet, instrui non possit, ita habetur in l. *Providendum. 7. de postulando.*

CAPITVLVM V.

Peruenit.

PARAPHRASIS.

Relatum fuit ad Alexandrum III. Quod aliquando accidat, vt Clerico à laicis enormis iniuria inferatur multis præsentibus, & si læsus illos in iudicium trahat, vt Reus, ipsique negent facinus, qui vt præsentibus in testimonium producantur ferre recusent: mandat igitur Episcopo Segouienfi, vt ii, qui de rebus Ecclesiæ testari recusant, si aliter veritas cognosci non potest, per censuram compellantur.

SYMMARIUM.

1. Iniuriam Clerico quo ad suam personam illatam à laico cognoscere potest etiam iudex Ecclesiasticus.
2. Qui proinde testes ad testificandum necessarios compellere potest.
3. Secundum forum Canonicum etiam in causa criminali testis cogitur testificari si veritas aliter haberi nequeat.

NOTA I. Si iniuria Clerico quoad personam eius inferatur à laico, tum iudex etiam Ecclesiasticus cognoscere potest; quia

r t